

Werken met het omgevingsplan

mr. H. Faber

Werken met het omgevingsplan

Werken met het omgevingsplan
mr. H. Faber

© Berghauser Pont Publishing, Amsterdam, vierde druk, juli 2024

ISBN: 9789493376014

NUR: 823

www.berghauserpont.nl

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden veeelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No parts of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

Met dank aan:

Yves de Boer (Elba-Rec)
ing. Jos Dolstra (Arena Consulting)
ing. Mark Driessen (Antea Group)
mr. Annick van der Harten (Catch Legal)
mr. Sakina Kodad (Digitale Checklisten)
drs. Jan B. Kok (Kok Ruimtelijk Onderzoek en Advies)
ir. Ted van der Klaauw (Inholland)
Ted van de Loo (Gemeente Hilvarenbeek)
dr. Co Verdaas (Over Morgen/TU-Delft)
mr. Edwin Voogd (Min IenW/RWS)
mr. drs. Peter Zandijk (Gemeente Pijnacker-Nootdorp)

Voorwoord bij de vierde druk

Enkele jaren geleden vroeg een collega-docent omgevingsrecht mij: ‘Ben jij dan voor de Omgevingswet?’ Ik antwoordde dat we als docenten geen keuze voor of tegen de Omgevingswet hoeven te maken, maar dat we onze studenten moeten voorbereiden op de *praktijk* wanneer de Omgevingswet van kracht wordt, zodat zij als afgestudeerden uit de voeten kunnen met de instrumenten uit de Omgevingswet. Dat geldt onverkort voor bestuurders, ambtenaren en juristen.

Een en ander heeft geresulteerd in een lesdictaat, dat inmiddels is uitgegroeid tot dit boek.

Zoals bekend is de inwerkingtreding een aantal keer uitgesteld, mede door de complexiteit van het digitaal stelsel dat de Omgevingswet moet ondersteunen. Inmiddels is het zover: Op 1 januari 2024 is na een voorbereidingsperiode van nagenoeg tien jaar de Omgevingswet van kracht geworden:

één wet voor de gehele fysieke leefomgeving.

Mogelijk is menig wethouder afgelopen 1 januari 2024 snel naar het gemeentehuis gelopen waarbij hij of zij voor de kast met ordners vol met bestemmingsplannen, beheersplannen en verordeningen stond met de gedachte: ‘Welkom omgevingsplan’ en daarbij verzucht: ‘nu begint het echt...’

Voor nieuwe gemeenteraadsleden en bestuurscolleges na de verkiezingen van maart 2022 en zelfs Tweede Kamerleden na de verkiezingen van november 2023, is het een zware klus om zich in korte tijd de Omgevingswet en alles wat daarbij hoort eigen te maken. Een uitdaging op zich. Het nieuwe bestuur gaat op zoek naar mooie resultaten voor de samenleving. Denk aan een te realiseren doel op woningbouw of de energietransitie. Datzelfde bestuur heeft de mogelijkheid om keuzes te maken in relatie tot de Omgevingswet die kunnen bijdragen aan een scherpe gemeentelijke rol en het tempo van afwegen, zowel bij de omgevingsvisie als via de invulling van bestuurlijke afwegingsruimte die men wenst om een ruimtelijk initiatief te vergunnen.

Deze bestuurlijke besluiten hebben impact op het te bouwen omgevingsplan en vragen aanpassing van de werkprocessen en procedures. Naarmate men meer met de Omgevingswet werkt en ervaart waar de eigen keuzes liggen, wordt helder wat werkt en wat niet. Dit vraagt om een doorlopend reflecteren van de eigen werkwijze op de eigen (gemeentelijke) rol en de gemeentelijke (digitale) dienstverlening, ook na 2024.

Iedere gemeente had op 1 januari 2024, de datum van inwerkingtreding van de Omgevingswet ‘automatisch’ een omgevingsplan. Dit omgevingsplan bestaat uit een tijdelijk deel en een nieuw deel. Het tijdelijk deel is per 1 januari 2024 gevuld met o.a. de oude bestemmingsplannen en de bruidsschat.

Het nieuwe deel van het omgevingsplan is dan nog leeg. De gemeenten gaan het nieuwe deel vullen door omgevingsplanregels vast te stellen. Alle regels die de gemeente vaststelt, komen dan in het nieuwe deel en moeten voldoen aan het juridische kader voor het omgevingsplan (de rijks- en provinciale regels). Het nieuwe deel van het omgevingsplan vervangt uiteindelijk het tijdelijk deel van het omgevingsplan. Gemeenten hebben tot 2032 de tijd om het tijdelijk deel van het omgevingsplan gefaseerd te vervangen door het nieuwe omgevingsplan.

Vanaf 2024 zal de nodige jurisprudentie ontstaan om de Omgevingswet nog scherper op het netvlies te krijgen, waarbij eerdere arresten en uitspraken onder het oude recht hun waarde nog zullen moeten bewijzen. Daar waar aspecten beleidsneutraal zijn overgenomen in de Omgevingswet lijkt dat in eerste instantie gemakkelijk, maar een nieuwe integrale blik kan hier best eens verandering in gaan brengen, zeker nu terreinen als ruimte, milieu, natuur en gezondheid op een andere manier (integraal) worden gewogen. Dat vergt een cultuurverandering en wie kan dat beter zeggen dan de minister van VRO bij de inwerkingtreding in 2024:

‘We zijn klaar voor de start. Maar daarmee niet klaar met de Omgevingswet. Het is een enorm grote wetgevende operatie, die een structuurverandering vormt in het omgevingsdomein. En die vervolgens een cultuurverandering in gang zet. Er gaan allerlei vragen opkomen. Er zal onduidelijkheid zijn. Een project van een dergelijke omvang kan nooit vlekkeloos verlopen. Het eerlijke verhaal is dat er her en der zeker rimpelingen zullen zijn. Dat er brandjes zullen zijn die geblust zullen moeten worden. We moeten onszelf in staat stellen om die problemen snel te verhelpen. We hebben met het Informatiepunt Leefomgeving een zeer uitgebreide ondersteuningsstructuur ingericht, die alle vragen van gemeenten kan beantwoorden. Daarnaast is er een calamiteitenmanagement ingericht. Maar de belangrijkste beheersingsmaatregel is misschien wel de telefoon. Je kunt als burger altijd de gemeente bellen. En de gemeente, of wie dan ook, met ons.’

Deze vierde druk is vanwege de omvang, gepubliceerd op dunner papier en daarom voor het grootste deel in zwart/wit. Omdat de infographics dan niet goed tot hun recht komen, zijn de meeste infographics uit deze druk weggelaten. De lezer kan deze infographics nog steeds bekijken via onderstaande websites:

Scan de QR-code hieronder om de infographics van Aan de slag met de Omgevingswet te bekijken, of ga naar: aandeslagmetdeomgevingswet.nl/ondersteuning/publicaties-omgevingswet-bzk/overzicht-downloads-infographics/.

Scan de QR-code hieronder om de PONT Omgeving infographic transitie Omgevingswet te bekijken, of ga naar www.omgevingsweb.nl/nieuws/infographic-transitie-omgevingswet/.

Ook zijn nog meer verwijzingen naar interessante bronpublicaties over specialistische onderwerpen opgenomen in de voetnoten. Deze publicatie heeft daarom zowel het karakter van een studieboek als van een naslagwerk voor de gespecialiseerde beroepspraktijk en handreiking voor gemeenteraadsleden hoe om te gaan met het omgevingsplan. Bovendien is de inhoud zo veel mogelijk aangepast aan de wettekst zoals die geldt per 1 januari 2024 en de Toepassingsprofielen Omgevingsplan 3.0.

Daar waar noodzakelijk of verhelderend zal wel worden teruggegrepen op de diverse memories en nota's van toelichting bij de diverse (voorstellen) aanvullingswetten, aanvullingsbesluiten, aanvullingsregelingen en amendementen.

Werken met het omgevingsplan is vooral bedoeld als handleiding voor (beleids-)medewerkers van gemeenten en omgevingsdiensten en cursisten of studenten van de diverse opleidingen op het vlak van de fysieke leefomgeving. Het boek gaat uit van de stand van zaken op 1 maart 2024 en van bijdragen van gezaghebbende schrijvers in diverse vaktijdschriften en weblogs.

Deze publicatie is een *collage van informatie* uit diverse kamerstukken (waaronder ook antwoorden op recente kamervragen), commentaren uit het werkveld, nieuwsbrieven, diverse weblogs, artikelen, bijdragen op www.omgevingsweb.nl, enz. Diverse collegae hebben voor en achter de schermen gezorgd voor kritische noten, inspiratie, opmerkingen en aanvullingen, waarvoor mijn hartelijke dank.

Aangezien niet alle lezers de tijd hebben om alle artikelen, rapporten en weblogs zelf te raadplegen is gekozen om daar waar noodzakelijk (of gewenst) teksten aan hun oorspronkelijke artikelen te ontlelen met vermelding van de bron. Ook heeft het Informatiepunt Leefomgeving (IPL0) met de beantwoording van een groot aantal vragen bijgedragen aan de kwaliteit van deze derde geheel herziene uitgave.

Parlementaire, juridische en wetenschappelijke teksten zijn geredigeerd en gelardeerd met praktijkvoorbeelden. De oorspronkelijke (digitale) bron is in een voetnoot aangegeven, voorafgegaan door: 'Zie uitvoeriger' of 'Ontleend aan'. Hiermee blijft de oorspronkelijke bron auteursrechtelijk beschermd en eenvoudig beschikbaar voor de lezer.

Hiermee is het beeld van het omgevingsplan onder de Omgevingswet compleet en kunnen studenten, docenten, gemeenteraden, colleges en adviseurs aan de slag met het volledige instrumentarium.

Kom je er ondanks de informatie in dit boek niet uit, dan kun je altijd je vraag stellen aan het Informatiepunt Leefomgeving (IPL0).

Ik wens studenten veel leesplezier om de nieuwe rechtsfiguur te bestuderen en iedereen in het werkveld veel inspiratie om aan de slag te gaan met de omgevingsplannen.

Geldermalsen, 2 april 2024

Inhoudsopgave

Voorwoord bij de vierde druk	VII
Afkortingen	XXXIII
1 Inleiding	1
1.1 De Omgevingswet	4
1.2 Levend stelsel	7
1.3 Het omgevingsplan binnen de Omgevingswet	7
1.4 Mindmap	9
1.5 Werken met...	9
1.6 Leeswijzer	11
2 De Omgevingswet	15
2.1 Inleiding	16
2.2 Doelen	18
2.2.1 Verbeterdoelen	19
2.2.2 Maatschappelijke doelen	20
2.3 Uitgangspunten	20
2.3.1 Europees recht en internationale verdragen	21
2.3.2 Beginselen	21
2.3.3 Gelijkwaardige bescherming	22
2.3.4 Flexibiliteit	22
2.3.5 Aansluiting bij bestaande rollen en verantwoordelijkheden	22
2.3.6 Aansluiten bij de bestaande bestuurlijke taakverdeling	22
2.3.7 Vertrouwen	22
2.3.8 Duurzame ontwikkeling	23
2.3.9 Innovatie	25
2.3.10 Toezicht en handhaving	25
2.4 Elementen	25
2.4.1 De fysieke leefomgeving	26
2.4.2 Integrale benadering en samenhang	27
2.4.3 Cultuuromslag	27
2.4.4 Verbrede reikwijdte	28
2.4.5 De vierde 'P': place	33
2.4.6 Van centraal naar decentraal	33
2.4.7 Afwegingsruimte	34
2.4.8 Van toelatingsplanologie naar uitnodigingsplanologie	36

2.4.9	Participatie	36
2.4.10	Participatieplicht	40
2.4.11	Initiatief: ja, tenzij...	41
2.4.12	Digitalisering	42
2.5	Kwaliteit van de leefomgeving	43
2.5.1	Zorgplicht	44
2.5.2	Van normen naar waarden	45
2.5.3	Voor een gezonde leefomgeving	46
2.5.4	Naar een veilige omgeving	47
2.5.5	Naar een waardevolle omgeving	48
2.5.6	De moderniseringslocatie	49
2.5.7	Van technocratie naar maatschappelijke opgave	50
2.5.8	Realiseren van kwaliteit	50
2.5.9	Bijdragen aan kwaliteit	50
2.5.10	Gebodsbepalingen	51
2.5.11	Omgevingswaarden	52
2.6	Kerninstrumenten	53
2.6.1	Omgevingsvisie	55
2.6.2	Programma	65
2.6.3	Programmatistische aanpak	66
2.6.4	Algemene rijksregels voor de overheid	67
2.6.5	Algemene rijksregels voor iedereen	69
2.6.6	Decentrale regels in de omgevingsverordening	70
2.6.7	Decentrale regels in de waterschapsverordening	70
2.6.8	Decentrale regels in het omgevingsplan	71
2.6.9	De omgevingsvergunning	73
2.6.10	Het projectbesluit	75
2.6.11	Samenhang	76
2.7	Aanvullende instrumenten	77
2.7.1	Omgevingswaarde en normering	78
2.7.2	Instructie	79
2.7.3	Instructieregel	80
2.7.4	Maatwerk	80
2.8	Ondersteunende instrumenten	81
2.8.1	Voorkeursrecht	81
2.8.2	Onteigening	82
2.8.3	Landinrichting	83
2.8.4	Moderniseringslocatie	84
2.8.5	Stedelijke kavelruil	84
2.8.6	Kostenverhaal	84
2.8.7	Financiële bijdragen voor ontwikkeling van gebieden	85

2.9	Implementatie	86
2.9.1	Hiërarchie van regels	86
2.9.2	Vier AMvB's	87
2.9.3	Bruidsschat	88
2.9.4	Omgevingsregeling	89
2.9.5	Provinciale- en Waterschapsverordening	91
2.9.6	Publicatie omgevingsdocumenten	92
2.9.7	Verzamelbesluiten	93
2.10	Het pakket omgevingsrecht onder de Omgevingswet	93
2.11	Overgang omgevingsplan	93
2.12	Rol omgevingsdiensten	96
2.13	Aan de slag	96
3	Algemene kenmerken van het omgevingsplan	99
3.1	Inleiding	100
3.2	Doelen	101
3.2.1	Reikwijdte: locaties	101
3.2.2	Reikwijdte: activiteiten	103
3.2.3	Integraal plan	104
3.2.4	Inhoud omgevingsplan	105
3.2.5	Reikwijdte: kostenverhaal	105
3.3	Funcities aan locaties	106
3.3.1	Maatschappelijke doelen van funcities	106
3.3.2	Statische funcities	110
3.3.3	Dynamische funcities	110
3.3.4	Thematische funcities	110
3.3.5	Onderverdeling per locatie	110
3.3.6	Hoofdfuncitie: gebruiksdoel	111
3.3.7	Nevenfuncitie: status	111
3.3.8	Subfuncitie	111
3.3.9	Actieve funcities	111
3.3.10	Passieve funcities	111
3.3.11	Informatie over funcities	113
3.4	Dimensies	114
3.5	Vormgeving	114
3.5.1	Geometrische plaatsbepaling	114
3.5.2	Regelset	116
3.5.3	Vaststellingsbesluit	116
3.5.4	Bestanddelen omgevingsplan	117
3.5.5	Verbeelding van het omgevingsplan	118
3.5.6	Geen toelichting bij omgevingsplan	118

3.6	Onderwerpen omgevingsplan	119
3.6.1	Regels	119
3.6.2	Functietoedelingsregels	120
3.6.3	Omgevingsvergunningen	121
3.6.4	Exploitatie nieuwe stijl	121
3.6.5	Regels voor bedrijfsmatige activiteiten	124
3.6.6	Regels voor milieubelastende activiteiten	124
3.6.7	Aanwijzen methode en bestuursorgaan monitoring	125
3.6.8	Omgevingswaarden in het omgevingsplan	125
3.6.9	Kwaliteiten	132
3.6.10	Kostenverhaal en financiële bijdrage	132
3.6.11	Open normen	133
3.6.12	Flexibiliteit binnen omgevingsplan	135
3.6.13	Afwijken van omgevingsplan	136
3.6.14	Kruimellijst	136
3.6.15	Maatwerk	137
3.6.16	Eerbiedigende werking	137
3.6.17	Aspecten van openbare orde	138
3.6.18	Algemene Plaatselijke Verordening	138
3.6.19	Samenvatting	139
3.7	Reikwijdte omgevingsplan	139
3.8	Kwaliteit van de fysieke leefomgeving	140
3.9	Integrale belangenafweging	141
3.9.1	Integrale regels voor de leefomgeving	142
3.9.2	Belangenafweging	143
3.9.3	Organische ontwikkeling	143
3.9.4	Uitnodigingsplanologie	144
3.9.5	Kwalitatieve afweging	145
3.10	De nieuwe rol van de (decentrale) overheid	145
3.10.1	Openbaar bestuur	145
3.10.2	Invoering Omgevingswet is onconventioneel	146
3.10.3	Impact voor gemeenten	146
3.10.4	De ‘ambtenaar 3.0’ als adviseur	147
3.10.5	Participatieorganisatie	150
3.11	Flexibel karakter	152
3.11.1	Onderzoekslasten	153
3.12	Initiatiefnemer	154
3.12.1	Reikwijdte	155
3.12.2	Van een crisiswet tot een transitiewet Omgevingswet	155
3.12.3	Uitnodigingsplanologie centraal	155

3.12.4	Dynamische opzet	156
3.12.5	Initiatief	157
3.13	Karakter	157
3.13.1	Conserverend	158
3.13.2	Herstructurering	158
3.13.3	Transformatie	160
3.13.4	Gewenste ontwikkelingen sneller realiseerbaar	160
3.13.5	Positie 'oude' bestemmingsplan	161
3.13.6	Bruidsschat	162
3.13.7	Omgevingsplan meer dan ruimte	163
3.13.8	Overgangsrecht omgevingsplan	163
3.14	Doorwerking aanwijzingen hoger gezag	164
3.14.1	Instructieregels	164
3.14.2	Instructie	168
3.15	Monitoring	169
3.16	Eén omgevingsplan	169
3.16.1	Vorbereidingsbesluit	170
3.16.2	Vaststelling omgevingsplan	170
3.16.3	Wijziging omgevingsplan	170
3.16.4	Het gewijzigde omgevingsplan	170
3.16.5	Consolidatie	171
3.17	Transitie omgevingsplan	171
3.17.1	Toewerken naar één omgevingsplan per gemeente	171
3.17.2	Van juridische regels naar toepasbare regels	172
3.17.3	Tijdelijk deel omgevingsplan	172
3.17.4	'Nieuwe deel' omgevingsplan	172
3.17.5	Overgangstermijn	174
3.17.6	Strijdigheid met de wettelijke norm	174
3.17.7	Implementatie bruidsschat	175
3.18	Kostenverhaal in omgevingsplan: grondbeleid	175
3.19	Actualiteit van het omgevingsplan	176
3.19.1	Doorlopende actualiteit	176
3.19.2	Houdbaarheid omgevingsplan	177
3.19.3	Inpassingsplicht voor omgevingsvergunningen voor afwijkingen	177
3.19.4	Uitvoeren van instructieregels en instructies	179
3.20	Omgevingsplanactiviteit	179
3.20.1	Binnenplanse omgevingsactiviteit	179
3.20.2	Buitenplanse omgevingsactiviteit	179

3.21	Digitale ontsluiting	180
3.21.1	Raadpleegbaarheid omgevingsplan	180
3.21.2	Raadpleegbaarheid achtergrondinformatie	180
3.22	Tijdelijke alternatieve maatregelen	181
3.23	Staalkaarten omgevingsplan	182
3.24	Handreikingen VNG	182
3.25	Informatiepunt leefomgeving	183
4	Bevoegd gezag en bestuurlijke aspecten	185
4.1	Inleiding	186
4.2	Beleidscyclus	186
4.2.1	Beleidsontwikkeling	188
4.2.2	Beleidsregels	188
4.2.3	Beleidsdoorwerking	189
4.2.4	Uitvoering	189
4.2.5	Terugkoppeling	190
4.3	Invulling bevoegd gezag	190
4.3.1	Rol gemeenteraad	190
4.3.2	Delegatiemogelijkheden	193
4.3.3	Regels bevoegd gezag	194
4.3.4	Rollen bevoegd gezag	194
4.3.5	Maatwerk door bevoegd gezag	195
4.3.6	Beleidsregels bevoegd gezag	197
4.3.7	Te weinig informatie uit participatie	197
4.4	Bestuurlijke afwegingsruimte	198
4.4.1	Grenzen aan bevoegdheid	201
4.5	Ontwikkelen omgevingsplan	204
4.6	Bestuurlijke planinstrumenten	204
4.6.1	Instrumenten	205
4.6.2	Toedelen functies aan locaties	205
4.6.3	Gebruiksruimte per locatie vaststellen	205
4.6.4	Omgevingswaarden en beleidsdoelen	206
4.6.5	Algemene regels	207
4.6.6	Zakelijke regels	207
4.6.7	Informatieplicht	208
4.6.8	Meldingsplicht	208
4.6.9	Vergunningplicht	209
4.6.10	Participatieverplichting	210
4.6.11	Praktijk vergunningverlening	211
4.6.12	Beoordelingsregels vergunning	211

4.6.13	Beleid uitgebreide procedure	211
4.6.14	Vorbereidingsbescherming	212
4.6.15	Stedelijke kavelruil	213
4.6.16	Welstand	217
4.7	Voorkeursrecht	218
4.7.1	Voorkeursrecht en bevoegd gezag	219
4.7.2	Reikwijdte voorkeursrecht	219
4.7.3	Grondslagen voor voorkeursrecht	220
4.7.4	Verschil voorkeursrecht en onteigening	221
4.8	Onteigening	221
4.8.1	Onteigeningsbelang 2021	222
4.8.2	Reikwijdte en eisen onteigening	223
4.8.3	Onteigeningsbelang concreet uitgewerkt	223
4.8.4	Kerninstrumenten als grondslag voor onteigeningsbelang	223
4.8.5	Noodzaak: ultimatum remedium en zelfrealisatie	225
4.8.6	Urgentie: start ontwikkeling binnen drie jaar	226
4.8.7	Grondslag voor onteigening	226
4.8.8	Bevoegd gezag voor onteigeningen	226
4.8.9	Onteigening op naam van de onteigenaar	227
4.8.10	Onteigeningsprocedure	228
4.9	Kostenverhaal	229
4.10	Regeling kostenverhaal	230
4.10.1	Kostenverhaalsgebied in plaats van exploitatiegebied	235
4.11	Financiële bijdragen aan een gebiedsontwikkeling	238
4.11.1	Kostenverhaal en financiële bijdragen	238
4.11.2	Bijdragen kwaliteit fysieke leefomgeving	240
4.12	Relatie flexibiliteit, open normen, beleidsregels en rechtszekerheid	246
4.12.1	Flexibiliteit	247
4.12.2	Open normen	247
4.12.3	Gesloten normen	250
4.12.4	Beleidsregels	250
4.12.5	Rechtszekerheid	251
4.13	Afwijken van het omgevingsplan	252
4.13.1	Omgevingsplanactiviteit	253
4.13.2	Reikwijdte omgevingsplanactiviteit	255
4.13.3	Omgevingsvergunning voor omgevingsplanactiviteit	255
4.14	Milieueffectrapportage	258
4.14.1	Algemeen	258
4.14.2	Omgevingsplan-mer-plicht	263
4.14.3	Omgevingsplan-mer-beoordeling	264

4.14.4	Mer voor projecten	265
4.14.5	Besluitvorming	265
4.14.6	Monitoring	266
4.14.7	Ecologische autoriteit	267
4.14.8	Evaluatie	267
4.15	Schade en nadeelcompensatie	267
4.15.1	Reikwijdte nadeelcompensatie	268
4.15.2	Regeling Nadeelcompensatie aanvulling op Awb	269
4.15.3	Directe en indirecte schade	269
4.15.4	De schadeveroorzakende besluiten	270
4.15.5	Binnenplanse omgevingsvergunning als schadeveroorzakend besluit	270
4.15.6	Verleggen schademoment voor indirecte schade	271
4.15.7	Tijdstip bepalen hoogte van de indirecte schade	271
4.15.8	Vergoeding voor gerealiseerde planologische mogelijkheden	271
4.15.9	Normaal maatschappelijk risico	272
4.15.10	Verjaring	272
4.15.11	Voorzienbaarheid van de schade	272
4.15.12	Geen specifieke regeling voor procedureverordening	273
4.15.13	Overgangsrecht schadeveroorzakende besluiten of handelingen	273
4.15.14	Uitzondering voor besluit gestart voor inwerkingtreding	274
4.16	Participatie bij het omgevingsplan	274
4.17	Omgevingsvergunning voor bouwwerken	279
4.17.1	Twee vergunningen	279
4.17.2	Technische bouwactiviteit	280
4.17.3	Omgevingsplanactiviteit bestaande uit een bouwactiviteit	281
4.17.4	Vergunningvrij bouwen	282
4.17.5	Limitatief-imperatief stelsel	283
4.17.6	Gebonden beschikkingsbevoegdheid	285
4.18	Toezicht en handhaving	285
4.18.1	Bestuursrechtelijke handhaving	286
4.18.2	Strafrechtelijke handhaving	288
4.18.3	Kwalitatieve én kwantitatieve toetsingsregels	288
4.19	Advisering omgevingsplan	289
4.19.1	Gemeentelijke adviescommissie	289
4.19.2	Adviesfunctie gemeenteraad	289
4.19.3	Rol overige adviesorganen	291
4.20	Rol van de omgevingsdiensten	291
4.20.1	Basistakenpakket	291

4.20.2	Adviseur en ondersteuner	292
4.20.3	Kennismakelaar	292
4.20.4	Vergunningverlener en toezichthouder	293
4.20.5	Omgevingsregeling en de omgevingsdienst	294
4.21	Versterken functioneren omgevingsdiensten	294
4.22	Rol van de veiligheidsregio	294
4.23	Rol van de GGD	297
4.23.1	Gezondheidsbescherming	297
4.23.2	Gezondheidsbescherming en -bevordering	298
4.23.3	Kernwaarden gezondheid	298
4.23.4	Samenvatting	298
5	Regels	301
5.1	Inleiding	301
5.2	Algemene regels	302
5.3	Kenmerken van regels	304
5.4	Regels over activiteiten	305
5.4.1	Activiteiten	305
5.4.2	Ontwikkelingen	305
5.4.3	Van specifieke naar algemene regels	306
5.4.4	Regels over bouwactiviteiten	306
5.5	Toestemmingsregels	307
5.5.1	Vergunningen	307
5.5.2	Meldingsregels	308
5.5.3	Toepasbare regels	308
5.6	Maatwerk	308
5.6.1	Maatwerkvoorschriften	308
5.6.2	Maatwerkregels	309
5.6.3	Maatwerkregels over meldingen	309
5.7	Gelijkwaardigheidregels	309
5.8	Beoordelingsregels	310
5.8.1	Regels moderniseringslocaties	310
5.8.2	Voorschriften aan omgevingsvergunning	311
5.8.3	Regels inwinnen advies	311
5.9	Waarborgen in het omgevingsplan	311
5.9.1	Voorwaardelijke verplichting	311
5.9.2	Onvoorwaardelijke verplichting	313
5.9.3	Gedoogplichten	314
5.9.4	Onteigening	315
5.9.5	Beperkingen	316

5.9.6	Regels die met het oog op de functies nodig zijn	316
5.9.7	Aanvraagvereisten	317
5.10	Milieugebruiksruimte	317
5.10.1	Regels in de vorm van omgevingswaarden	321
5.10.2	Regels als emissie- en immissienormen	322
5.10.3	Regels in de vorm van 'beperkingen'	322
5.10.4	Regels in de maatwerkvoorschriften	327
5.11	Toepasselijkheid regels	327
5.12	Verschijningsvormen van regels	331
5.12.1	Verboden	331
5.12.2	Geboden	331
5.12.3	Meldings- en vergunningplichten	332
5.12.4	Voorwaardelijke verplichtingen	333
5.12.5	Aanwijzing tot modernisering	333
6	Doorwerkingsaspecten naar het omgevingsplan	335
6.1	Inleiding	335
6.2	Maatschappelijke opgaven	336
6.3	Instructieregels	336
6.4	Instructieregels en het omgevingsplan	336
6.4.1	Algemeen	337
6.4.2	Doorwerking	338
6.4.3	Instructies	339
6.4.4	Effecten van instructieregels	340
6.4.5	Flexibiliteit van instructieregels	342
6.4.6	Belangen bij toedeling van functies	342
6.4.7	Instructieregels Rijk over evenwichtige toedeling van functies aan locaties	344
6.5	Nationaal beleid: omgevingsveiligheid	346
6.5.1	Speerpunt veiligheid	346
6.5.2	Omgevingsveiligheid	347
6.5.3	Activiteiten met risico's	350
6.5.4	Kwetsbaarheid	351
6.5.5	Veiligheidsafstanden	354
6.5.6	Aandachtsgebieden	354
6.5.7	Voorschriftengebied	355
6.5.8	Veiligheidsrisicogebieden	355
6.5.9	Ontwerp veilige omgeving in stappen	358
6.5.10	Integrale aanpak omgevingsveiligheid	358

6.6	Nationaal beleid: milieu	358
6.6.1	Luchtkwaliteit	359
6.6.2	Geluid	360
6.6.3	Trillingen	362
6.6.4	Geluid luchthavens	363
6.6.5	Bodem	363
6.6.6	Geur	364
6.7	Nationaal beleid: natuur	365
6.7.1	Natuurvisie	368
6.7.2	Soortenbescherming	368
6.7.3	Gebiedsbescherming	369
6.7.4	Natuur in het omgevingsplan	371
6.7.5	Vergunningverlening natuuractiviteiten	373
6.7.6	Bebouwingscontour kappen	374
6.7.7	Bebouwingscontour jacht	374
6.8	Nationaal beleid: gezondheid	375
6.8.1	Kernwaarden	375
6.8.2	Gezondheid en de fysieke leefomgeving	375
6.8.3	Definitie gezondheid	376
6.8.4	Instructieregels bescherming van de gezondheid	376
6.8.5	Toegang voor personen met een beperking	377
6.9	Nationaal beleid: water	378
6.9.1	Waterveiligheid	380
6.9.2	Waterkwaliteit	382
6.9.3	Instructieregels wateroverlast	382
6.9.4	Bescherming van primaire waterkeringen	383
6.9.5	Behoud waterveiligheid kust	383
6.9.6	Meren	384
6.9.7	Grote rivieren	384
6.10	Nationaal beleid: ruimte	385
6.10.1	Instructieregels infrastructuur of voorzieningen	386
6.10.2	Bevorderen van de toegankelijkheid van de openbare buitenruimte voor personen	386
6.10.3	Landschappelijke of stedenbouwkundige waarden	386
6.10.4	Cultureel erfgoed	388
6.10.5	Reservering ruimtelijke (toekomstige) functies	390
6.10.6	Luchthavens	391
6.11	Nationaal beleid: vliegveiligheid luchtvaart	394
6.11.1	Luchtruim rond luchthavens	394
6.11.2	Vogelbeheersgebied	394
6.11.3	Radarverstoring	395

6.12	Nationaal beleid: defensie	397
6.12.1	Essentieel terrein	397
6.12.2	Gevolgen beleid	397
6.13	Nationaal beleid: energietransitie	399
6.13.1	Nationale energieverkenning	400
6.13.2	Energie en ruimte	400
6.13.3	Windmolens op zee	401
6.13.4	Windmolens op land	403
6.13.5	Rol gemeente	404
6.14	Nationaal beleid: cultureel erfgoed	406
6.14.1	Erfgoedwet en Omgevingswet	407
6.14.2	Overgangsrecht Erfgoedwet	407
6.14.3	Nieuw in de Omgevingswet	407
6.15	Nationaal beleid: gevolgen van activiteiten	408
6.16	Provinciaal beleid	409
6.16.1	Omgevingsvisie	409
6.16.2	Omgevingsverordening	409
6.17	Water(schaps)beleid	410
6.17.1	Waterschapsverordening	410
6.17.2	Peilbesluit	411
6.17.3	Bergings- en retentiegebieden	411
6.17.4	Noodoverloopgebieden	412
6.18	Gemeentelijk beleid	412
6.18.1	Omgevingsvisie	413
6.18.2	Sustainable Development Goals	413
6.18.3	Duurzaamheidsdoelstellingen	413
6.18.4	Duurzaamheidsaspecten van een werklocatie	414
6.19	Doorwerking projectbesluit	417
6.19.1	Het projectbesluit	417
6.19.2	Projectbesluit en omgevingsplan	417
6.19.3	Wijziging omgevingsplan	418
6.19.4	Overgangsrecht projectbesluit	418
6.20	Ontheffing van instructieregels	419
7	Doorontwikkeling van het omgevingsplan	421
7.1	Inleiding	422
7.2	Vorbereiding	423
7.2.1	Vorbereidingsprocedure	424
7.2.2	Kennisgeving	425
7.2.3	Participatie	425

7.3	Relatie met omgevingswetsinstrumenten	427
7.4	Rol van de omgevingsvisie	428
7.5	Transitiefase tot 2032	430
7.5.1	Omgevingsplan van rechtswege	430
7.5.2	Wijzigen omgevingsplan	430
7.5.3	Transitie	431
7.5.4	Overwegingen	432
7.5.5	Plan van aanpak transitie	433
7.5.6	Lopende projecten	433
7.6	Gebiedsontwikkeling	433
7.6.1	Integraal	433
7.6.2	Burgerparticipatie	434
7.6.3	Ondernemersparticipatie	435
7.6.4	Netwerk zonder schotten	436
7.6.5	Meekoppelkansen	436
7.6.6	Milieugebruiksruimte	437
7.7	Gebiedsprocessen	437
7.7.1	Consolideren	437
7.7.2	Herstructureren	438
7.7.3	Transformeren	438
7.7.4	Vertaalslag	438
7.7.5	Omgevingskwaliteit	440
7.8	Rol van gemeente	441
7.8.1	Visie op rolverdeling overheid en samenleving	442
7.8.2	Voorkeursrecht	444
7.8.3	Onteigening	446
7.9	Stijl van de gemeente	451
7.9.1	Actoren	452
7.9.2	Private regie	453
7.10	Handvatten omgevingsplan	453
7.10.1	Staalkaarten	454
7.10.2	Bestanddelen staalkaarten	455
7.10.3	Ervaringen omgevingsplan en monitoring	457
7.10.4	Monitoring	457
7.11	Wijziging omgevingsplan	458
7.12	Inwerkingtreding omgevingsplan	461
7.13	Toepassingsregels	462
7.14	Toelichting omgevingsplan	462
7.15	Stappenplan doorontwikkeling omgevingsplan	463
7.15.1	Stap 1: uitgangspositie	464
7.15.2	Stap 2: ambities	465

7.15.3	Stap 3: gewenste rol van de gemeente	467
7.15.4	Stap 4: geldende kaders	467
7.15.5	Stap 5: keuzes die leiden tot integrale gebiedsbeschrijving	468
7.15.6	Stap 6: werkingsgebied regels	469
7.15.7	Stap 7: keuzemenu regels	470
7.15.8	Stap 8: opstellen regels omgevingsplan: regels, waarde en werkingsgebied	471
7.15.9	Extra stap: toepasbare regels	472
7.16	Structuur omgevingsplan	473
7.16.1	Opbouw omgevingsplan	473
7.16.2	Stapelings van functies	474
7.16.3	Van juridische regels naar toepasbare regels	475
7.16.4	Werkingsgebied regels	475
7.16.5	Gebiedscategorie en wijktype	476
7.16.6	Kaartbeelden	476
7.16.7	Regels en informatie op de kaart in het Omgevingsloket	477
7.17	Inhoud	477
7.18	Rechtsbescherming	478
7.19	Doorzending omgevingsplan	478
8	Inhoud van het omgevingsplan	479
8.1	Inleiding	479
8.2	Functietoedeling	480
8.2.1	Veel gebruikte functies	481
8.2.2	Veel voorkomende activiteiten	482
8.2.3	Ontwikkelingen	482
8.2.4	Kwaliteit	483
8.2.5	Ecosysteemdiensten	485
8.3	Omgevingsvergunningen voor een omgevingsplanactiviteit	485
8.4	Exploitatieregels en exploitatievoorschriften	486
8.5	Milieubelastende (bedrijfsmatige) activiteiten	486
8.6	Aanwijzen methode en bestuursorgaan monitoring	487
8.7	Lagenbenadering	487
8.7.1	Achtergrond lagenbenadering	489
8.7.2	Occupatie	490
8.7.3	Ondergrond	491
8.7.4	Netwerken	494
8.7.5	Tijd	496
8.8	Occupatie: gebiedscategorie	496
8.8.1	Ontwikkeling staalkaarten	496
8.8.2	Indeling gebiedscategorieën	496

8.8.3	Centrum Stedelijk	497
8.8.4	Buiten Centrum	498
8.8.5	Groen-stedelijk	500
8.8.6	Centrum Dorps	500
8.8.7	Industrie en bedrijven	500
8.8.8	Publieksintensief	502
8.8.9	Landelijk Gebied Stedelijk uitloopgebied	502
8.8.10	LG Agrarisch	502
8.8.11	LG Verweving van functies	502
8.8.12	LG Hoofdfunctie natuur	503
8.8.13	Overige gebiedscategorieën	504
8.9	Occupatie: wijktype	504
8.9.1	Grote steden	505
8.9.2	Kleine steden	507
8.9.3	Dorpen	507
8.10	Aders	508
8.10.1	Rode aders	509
8.10.2	Groene aders	509
8.10.3	Blauwe aders	511
8.10.4	Kennisaders	512
8.10.5	Andere aders	512
8.11	Ondergrond	512
8.11.1	Goederen en diensten	512
8.11.2	Bodem en bodemkwaliteit	514
8.11.3	Bodemenergie	515
8.11.4	Buisleidingen	515
8.11.5	Tunnels	516
8.11.6	Kabels en leidingen	517
8.11.7	Riolering	517
8.11.8	Overig	518
8.12	Netwerken	518
8.12.1	Gezondheid	518
8.12.2	Mobiliteit	519
8.12.3	Klimaat- en ruimtelijke adaptatie	520
8.12.4	Energietransitie	525
8.12.5	Smart city	526
8.12.6	Hittestress	526
8.12.7	Luchtruim	527
8.13	Normering	528
8.13.1	Open normen	528
8.13.2	Gesloten normen	529

8.14	Regels	529
8.14.1	Verboden	530
8.14.2	Geboden	530
8.14.3	Gedoogplichten	531
8.14.4	Maatwerkregels	531
8.14.5	Instructieregels	532
8.14.6	Meldingseisen	532
8.14.7	Vergunningseisen	532
8.14.8	Programma's	532
8.14.9	Projecten	532
8.14.10	Initiatieven	533
8.14.11	Zakelijke rechten	533
8.14.12	Regels in omgevingswaarden	534
8.14.13	Toepasbare regels	534
8.15	Omgevingsplan van rechtswege	535
8.16	Ondersteunende instrumenten	537
8.17	Geboden	537
8.18	Gedoogplichten	538
8.19	Gezondheidsaspecten in het omgevingsplan	540
9	Omgevingsplanactiviteit	545
9.1	Inleiding	545
9.2	Omgevingsplanactiviteit	546
9.2.1	Activiteiten onder het omgevingsplan	546
9.2.2	Locaties onder het omgevingsplan	546
9.2.3	Doorwerking OPA in omgevingsplan	548
9.3	Reikwijdte omgevingsplanactiviteit	549
9.3.1	Vergunningstelsel in omgevingsplan	550
9.3.2	Praktijk vergunningverlening	551
9.4	Omgevingsplanactiviteiten	551
9.4.1	Definitie omgevingsplanactiviteit	552
9.4.2	Reikwijdte afwijken	554
9.4.3	Toetsing	555
9.4.4	Beoordeling	555
9.4.5	M.e.r. voor omgevingsplanactiviteit	556
9.5	Omgevingsvergunning voor omgevingsplanactiviteit	556
9.5.1	Vergunning binnenplanse omgevingsplanactiviteit	557
9.5.2	Vergunning verlenen	558
9.5.3	Beslissing op aanvraag	558
9.5.4	Aanvullende regels	559

9.6	Adviesfunctie gemeenteraad OPA	559
9.6.1	Rol van de gemeenteraad	560
9.6.2	Afbakening rol	561
9.7	Bevoegd gezag OPA complexe bedrijven	562
9.8	Buitenplanse omgevingsplanactiviteit (BOPA)	562
9.8.1	De BOPA	563
9.8.2	Vergunning buitenplanse omgevingsplanactiviteit	563
9.8.3	Procedure	565
9.8.4	Publicatie BOPA	566
10	Kostenverhaal en financiële bijdragen	567
10.1	Financiële bepalingen	568
10.2	Grondbeleid	570
10.3	Achtergrond kostenverhaal	574
10.3.1	Uitgangspunten kostenverhaal	575
10.3.2	Samenhang	575
10.3.3	Integrale en organische gebiedsontwikkeling	576
10.3.4	Kostenverhaal en financiële bijdrage	576
10.4	Reikwijdte kostenverhaal	578
10.4.1	Verplicht kostenverhaal	579
10.4.2	Publiekrechtelijke regeling	579
10.4.3	Twee systemen van kostenverhaal	579
10.4.4	Beschikking bestuursrechtelijke geldschuld (kostenverhaalbeschikking)	580
10.4.5	Regeling plankosten	580
10.4.6	Bevoegdheid kostenverhaal	581
10.4.7	Eindafrekening	582
10.5	Reikwijdte financiële bijdragen	582
10.5.1	Financiële bijdragen	582
10.5.2	Bijdragen kwaliteit fysieke leefomgeving	584
10.5.3	Privaatrechtelijke bijdrage aan ontwikkelingen van een gebied	584
10.5.4	Publiekrechtelijke bijdrage aan ontwikkelingen van een gebied	585
10.5.5	Grondslagen publiekrechtelijke bijdrage	586
10.6	Kostenverhaal en financiële bijdragen in het omgevingsplan	588
10.6.1	Eisen kostenverhaal omgevingsplan	588
10.6.2	Kostenverhaalsgebied	588
10.6.3	Kostenverhaal met tijdvak	588
10.6.4	Kostenverhaal zonder tijdvak	589

10.6.5	Verschillende wijzen kostenverhaal	590
10.6.6	PPT-criteria voor te verhalen kosten	590
10.7	Kostenverhaal via omgevingsvergunning en projectbesluit	591
10.8	Uitvoering kostenverhaal	591
10.8.1	Kostensoortenlijst	591
10.8.2	Overeenkomst tot privaat kostenverhaal	592
10.8.3	Aangewezen activiteiten	592
10.8.4	Kostensoorten	593
10.8.5	Leges	596
10.8.6	Categorieën kostenverhaal	597
10.8.7	Begrenzing van het kostenverhaal	597
10.8.8	Functionele samenhang	597
10.8.9	Reikwijdte functionele samenhang	598
10.8.10	Concretisering	598
10.8.11	Financiële verantwoording	599
10.8.12	Beschikking	599
10.9	Categorieën ontwikkelingen	600
10.9.1	Wijziging van de inrichting van het landelijk gebied	600
10.9.2	Aanleg of wijziging van gebieden	601
10.9.3	Aanleg van infrastructuur	601
10.9.4	Aanleg van recreatievoorzieningen	601
10.9.5	Evenwichtige samenstelling van de woningvoorraad	601
10.9.6	Stedelijke herstructurering	602
10.10	Kostenverevening	603
10.11	Eindafrekening	603
10.11.1	Eindafrekening bij kostenverhaal langs publiekrechtelijke weg	604
10.11.2	Clustering	604
10.11.3	Macroaftopping	605
10.11.4	Geen terugbetaling	605
10.12	Samenvatting	606
11	Juridische aspecten	609
11.1	Inleiding	610
11.2	Juridische reikwijdte van het omgevingsplan	611
11.2.1	Algemeen verbindend voorschrift	613
11.2.2	Verbrede reikwijdte van het omgevingsplan	614
11.2.3	Verordeningen in het omgevingsplan	615
11.2.4	Reikwijdte van regels	617
11.2.5	Bruidsschat	620

11.3	Rechtskarakter	621
11.3.1	Evenwichtige toedeling	621
11.3.2	Actualisering	622
11.3.3	Uitvoerbaarheid van het omgevingsplan	623
11.3.4	Open normen en beleidsregels	625
11.3.5	Geen uitvoerbaarheidstoets	626
11.3.6	Functies van locaties	628
11.3.7	Vergunning buitenplanse omgevingsplanactiviteit	629
11.3.8	Omgevingswaarden: verplicht en facultatief	630
11.3.9	Reactieve aanwijzing	631
11.3.10	Vorrangsbepaling	632
11.4	Voorbescherming voor het omgevingsplan	632
11.4.1	Doel voorbescherming	632
11.4.2	Situaties voorbescherming	633
11.4.3	Voorbescherming	633
11.4.4	Vorbereidingsbesluit	634
11.4.5	Wijziging omgevingsplan met voorbescherming	635
11.4.6	Geldigheidsduur voorbescherming	635
11.5	Onderzoek	636
11.5.1	Precisering en verschuiving van onderzoek	636
11.5.2	Mer-plicht en het omgevingsplan	638
11.6	Activiteiten	639
11.6.1	Activiteiten onder het omgevingsplan	639
11.6.2	Afwijken van het omgevingsplan	639
11.7	Afwijkactiviteiten	640
11.7.1	Afwijken omgevingsplan	640
11.7.2	Reikwijdte afwijkactiviteiten	642
11.7.3	Omgevingsvergunning	642
11.7.4	Vergunningplichten en de bruidsschat	643
11.7.5	Omgevingsplanactiviteit	643
11.7.6	Beoordelingsregels	645
11.8	Maatwerk	646
11.8.1	Maatwerkvoorschrift	647
11.8.2	Maatwerkregels	648
11.8.3	Waarborgen maatwerk	649
11.9	Voorkeursrecht	650
11.9.1	Grondslagen voor voorkeursrecht	651
11.9.2	Volgorde grondslagen	652
11.9.3	Vorbereiding, bekendmaking, mededeling en registratie voorkeursrechtbeschikking	652

11.10	Onteigening	654
11.10.1	Onteigeningsbelang	655
11.10.2	Bevoegd gezag voor onteigeningen	655
11.10.3	Onteigeningsprocedure	657
11.10.4	Eigendom gaat over door inschrijving in openbare registers	658
11.10.5	Procedure onteigeningsbeschikking	659
11.10.6	Rechtsgevolg onteigening	662
11.10.7	Scherpere scheiding tussen de onteigenings- en schadeloosstellingsprocedure	662
11.10.8	Onteigeningsakte	662
11.10.9	Onteigeningsbekrachtiging	664
11.10.10	Schadeloosstelling	666
11.11	Nadeelcompensatie	668
11.12	Gebodsbepalingen	669
11.12.1	Grenzen aan de gebodsbepalingen	670
11.12.2	Legaliteitsbeginsel	675
11.12.3	Proportionaliteit	675
11.12.4	Praktijk instrument gebodsbepaling	676
11.12.5	Uitvoeringsfasering en realisatieplicht	676
11.12.6	Nadeelcompensatie	677
11.13	Gedoogplichten	677
11.13.1	Definities	678
11.13.2	Rechtsbescherming gedoogplichten	678
11.13.3	Beschikking	679
11.13.4	Gebruiksvergoeding	680
11.14	Kostenverhaal	680
11.14.1	Kostenverhaal bij bouwactiviteiten	681
11.14.2	Bijdrage voor ontwikkeling van een gebied	682
11.15	Schade en nadeelcompensatie	684
11.15.1	Directe schade	685
11.15.2	Indirecte schade	685
11.15.3	Nadeelcompensatie	688
11.15.4	Schadeveroorzakende besluiten	689
11.16	Rechtsbescherming	691
11.16.1	Beroepsmogelijkheid	692
11.16.2	Activiteiten	692
11.16.3	Evenredigheid	694
11.17	Overgangsrecht voor het omgevingsplan	694
11.17.1	Overgangsrecht op maat	695
11.17.2	Rechtszekerheid overgangsrecht	697

11.17.3	Overgangsrecht transitiefase omgevingsplan	698
11.17.4	Overgangsrecht definitief omgevingsplan	699
11.17.5	Overgangsrecht vergunningen onder het omgevingsplan	701
11.17.6	Bruidsschat	701
11.17.7	Tijdelijk en nieuw deel	702
11.17.8	Besluitvorming nieuwe ontwikkelingen	703
11.17.9	Bestaande ruimtelijke regels	704
11.17.10	Postzegel-omgevingsplan	704
11.17.11	Wijzigingsbesluit	706
11.17.12	Voorrangregels	707
11.17.13	Het 'tijdelijke' omgevingsplan 2024	709
11.18	Toezicht en handhaving	710
11.18.1	Toezicht	710
11.18.2	Strafrechtelijke handhaving	711
11.18.3	Bestuursrechtelijke handhaving	712
11.18.4	Twee nieuwe handhavinginstrumenten	712
11.19	Toepasbare regels	713
11.19.1	Bronnen voor toepasbare regels	714
11.19.2	Beschikbare toepasbare regels	715
11.19.3	Toepasbare regels en vragenbomen maken	716
11.19.4	Kwaliteitscontrole: toepasbare regels testen	716
11.20	Publicatie omgevingsdocumenten	717
11.20.1	Landelijke Voorziening Bekend maken en Beschikbaar stellen	717
11.20.2	Regels in het DSO/Omgevingsloket	717
11.20.3	Digitale eisen opstellen omgevingsdocumenten	717
11.20.4	'Pons'	718
11.20.5	Consolidatie omgevingsplan en de TAM-IMRO	719
11.21	Overgangsrecht en Raad van State	720
11.22	Enkele veelvoorkomende scenario's overgangsrecht	720
11.23	Effect op de rechtspraak	724
12	Digitaal Stelsel Omgevingswet	727
12.1	Inleiding	727
12.2	Nederlandse Overheid Referentie Architectuur	728
12.3	Nederlandse niet-overheidsdata	730
12.4	Ontwikkeling DSO	730
12.4.1	Principes DSO	731
12.4.2	Werking DSO	731
12.4.3	Digitale opzet	732

12.4.4	Beheer DSO	734
12.4.5	Werkprocessen	735
12.4.6	Automatische besluitneming	735
12.5	Omgevingsloket	736
12.5.1	Toepasbare regels	736
12.5.2	Vragenbomen in het DSO	737
12.5.3	Vragenbomen implementatie bruidsschat	737
12.6	Stand van zaken DSO	737
Slot		739
Literatuurlijst		743
Relevante eerdere publicaties		753
Trefwoordenregister		755

Afkortingen

ABRvS	Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State
Afl	aflevering
AIM	Activiteiten Internet Module
AMvB	algemene maatregel van bestuur
APV	Algemene Plaatselijke Verordening
avv	algemeen verbindend voorschrift
Awb	Algemene wet bestuursrecht
B&W	College van burgemeester en wethouders
Bal	Besluit activiteiten leefomgeving
BAG	Basisregistraties Adressen en Gebouwen
BOPA	Buitenplanse omgevingsplanactiviteit
Barro	Besluit algemene regels ruimtelijke ordening
Bbl	Besluit bouwwerken leefomgeving
Bep	Besluit elektronische publicaties
Bkl	Besluit kwaliteit leefomgeving
Bml	Besluit militaire luchthavens
BMD	BMD Advies Rijndelta B.V.
BP	Belemmeringenwet privaatrecht
BR	Bouwrecht
Bro	Besluit Ruimtelijke ordening
BREEAM	Building Research Establishment's Environmental Assessment Method
BVO	bruto-vloeroppervlakte
BZK	ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Chw	Crisis- en herstelwet
CVL	Commissie Vogelaanvaringen Luchtvaartuigen
DEF	ministerie van Defensie
DPL	Duurzaamheidsprofiel
DPRA	Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie
DSO	Digitaal Stelsel Omgevingswet
DUO	Dienst Uitvoering Onderwijs
EP	Eerste Protocol bij het EVRM
ESD	ecosysteemdiensten
EU	Europese Unie
EVRM	Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens
EV	Externe Veiligheid
EZ	ministerie van Economische Zaken (tot eind 2017)

EZK	ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Ffw	Flora- en faunawet (oud)
GBA	Gemeentelijke basisadministratie
GHOR	Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio
GIO	Geometrisch informatieobject
GRP	Gemeentelijk rioleringsplan
GS	Gedeputeerde Staten
GW	Grondwet
hbo	Hoger Beroeps Onderwijs
HOV	hoogwaardig openbaar vervoer
IAK	Integraal afwegingskader wet- en regelgeving
ICT	informatie- en telecommunicatietechniek
IenM	ministerie van Infrastructuur en Milieu (tot eind 2017)
IenW	ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
INSPIRE	infrastructuur voor ruimtelijke informatie in de EU
IOW	Invoeringswet Omgevingswet
IPO	Interprovinciaal Overleg
IPLO	Informatiepunt leefomgeving
IMRO	Informatiemodel ruimtelijke ordening
jrg	jaargang
Ke	kosteneenheid
KING	Kwaliteitsinstituut Nederlandse Gemeenten
KLIC	Kabel en Leidingen Informatie Centrum
L _{den}	geluidbelasting overdag, avond en nacht
LG	Landelijk gebied (gebiedstypologie)
LIB	Luchthavenindelingsbesluit
LNV	ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
LV	Landelijke voorziening (DSO)
LVBB	Landelijke Voorziening Bekendmaken en Beschikbaar stellen
LVNL	Luchtverkeersleiding Nederland
mba	milieubelastende activiteit
m.e.r.	milieueffectrapportage (procedure)
MenR	Milieu en Recht (Tijdschrift voor Milieurecht)
MER	milieueffectrapport (document)
MRT	Militair Rechtelijk Tijdschrift
MvT	memorie van toelichting (bij een wetsvoorstel)
NAS	Nationale klimaatadaptatie strategie
NAVO	Noord Atlantische Verdragsorganisatie

Nbw (1998)	Natuurbeschermingswet 1998 (oud)
NNN	Natuurnetwerk Nederland
NORA	NORA
NSL	Nationaal Salderingsprogramma Lucht
NvT	nota van toelichting (bij een voorstel tot AMvB)
Ob	Omgevingsbesluit
OCW	ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen
OBM	Omgevingsvergunning beperkte milieutoets
OLO	Omgevingsloket online
OPA	Omgevingsplanactiviteit (binnenplans en buitenplans)
Ow	Omgevingswet
PAS	Programmatische Aanpak Stikstof
PPT	profijt, proportionaliteit en toerekenbaarheid
PS	Provinciale Staten
RCE	RCE
RIE	Richtlijn Industriële Emissies
RIVM	Rijksinstituut Volksgezondheid en Milieu
Rli	Raad voor de leefomgeving en infrastructuur
ROD	Register Omgevingsdocumenten
ROm	Magazine voor ruimtelijke ontwikkeling, infrastructuur en milieu
RWS	Rijkswaterstaat
STAM	Standaard aanvragen en meldingen
STEC	Voorheen vereniging 'Stad & Economie'
STOP-TPOD	Standaard officiële publicaties en het Toepassingsprofiel omgevingsdocument
STTR	Standaard toepasbare regels
SVIR	Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte
TAM IMRO	Tijdelijke Alternatieve Maatregelen Informatiesysteem Ruimtelijke Ordening
TBR	Tijdschrift voor Bouwrecht
TNO	Instituut voor Toegepast Natuurkundig Onderzoek
TO	Tijdschrift voor Omgevingsrecht
TPOD	Toepassingsprofiel omgevingsdocumenten
TPOP	Toepassingsprofiel omgevingsplan
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
uov	uitgebreide openbare voorbereidingsprocedure
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VROM	ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu (tot 2010)

VRO	ministerie voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (vanaf 10 januari 2022)
VTH	vergunningverlening, toezicht en handhaving
vygb	verklaring van geen bedenkingen
Wabo	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
WED	Wet op de economische delicten
Wep	Wet elektronische publicaties
Wgw	Wet gemeentelijke watertaken
WIBON	Wet informatie-uitwisseling bovengrondse en ondergrondse netten en netwerken
Wm	Wet milieubeheer
Wnb	Wet natuurbescherming
wo	wetenschappelijk onderwijs
WRO	Wet op de Ruimtelijke Ordening (tot 1 juli 2008)
Wro	Wet ruimtelijke ordening
Wtw	Waterwet
WUR	Wageningen University & Research
WvW(1994)	Wegenverkeerswet 1994